

УДК 336.77 (045)

О. В. Апарова,
к.е.н., ас. кафедри фінансів, обліку і аудиту,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Ж. В. Кудрицька,
к.е.н., доц. кафедри обліку та аудиту
Академія муніципального управління, м. Київ

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФАКТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті доведено необхідність широкого застосування факторингу в сучасних умовах господарювання, розкрито його переваги, а також здійснено огляд вітчизняних банків, що надають факторингові послуги.

Ключові слова: факторинг, кредит, відстрочка платежу.

Annotation. The article reviews the necessity of widely adopted of factoring in the current economic conditions, proves his advantages, reviews of domestic banks which are giving service of factoring.

Keywords: factoring, credit, postponement of payment.

Постановка проблеми. Комерційна діяльність багатьох суб'єктів господарювання в Україні пов'язана з необхідністю вирішення проблем недостатності обігових коштів, врахування ризиків банківського кредитування (в світлі прояву кризових явищ в економіці), високою дебіторською заборгованістю, зростанням неплатежів за рахунками тощо.

Тому в умовах сьогодення все більшого значення набуває один із перспективних видів фінансових операцій, здатний подолати вищезазначені труднощі, при цьому являючись найбільш підходящим для сучасних процесів розвитку економіки – факторинг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених даній тематиці, свідчить про наявність досить високого інтересу до вирішення проблеми.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. В науковій літературі існує багато схем щодо використання факторингу в різних сферах економічної діяльності, однак відсутній критичний аналіз ринку вітчизняних банків-факторів, нема конкретних рекомендацій щодо застосування цієї системи фінансування в сучасних умовах господарювання.

Мета статті. Однією із причин, чому факторинг не дуже поширений в нашій державі, є недостатня інформованість про його можливості. Таким чином, мета статті – розкрити переваги факторингу і необхідність його широкого застосування в сучасних умовах господарювання. Крім того, після економічної кризи в Україні цей вид обслуговування просто необхідний підприємствам.

Вклад основного матеріалу. В сучасних умовах господарювання компаніям-постачальникам часто доводиться надавати покупцям відстрочку платежу, середній строк якої може коливатися в межах 20-45 днів, залежно від ступеня ліквідності товару. Покупець при цьому має очевидні переваги: немає необхідності виводити з обігу значні кошти, як у випадку передплати або оплати за фактом поставки; є можливість планування графіка погашення заборгованості, а також зведення до мінімуму ризику отримання неякісного товару.

У постачальників же навпаки: згода на надання товарного кредиту приводить до скорочення обігових коштів і погіршенню їхньої поточної ліквідності, виникненню касових розривів і зниженню фінансової стійкості, що в підсумку може негативно позначитися на рентабельності діяльності й обсягах отриманого прибутку. "Тягар" боргу по поставках з відстрочкою платежу збільшується у випадку, якщо покупець порушує зазначені в угоді строки, адже це приводить до десинхронізації товарних і грошових потоків і касових розривів у платіжній системі самого постачальника. Не дивлячись на це, надання або збільшення відстрочки платежу є серйозною конкурентною перевагою на ринку, а іноді єдиним аргументом, що залучає покупців.

З метою не допустити виникнення прострочених або безнадійних боргів, постачальники змушені щодня здійснювати моніторинг стану дебіторської заборгованості. Крім того, в більшості компаній за своєчасне зарахування коштів на розрахунковий рахунок відповідають менеджери з продажу, що не зовсім коректно, оскільки менеджер, який залучив клієнта, зацікавлений в довгостроковій роботі з ним, а отже, в підтримці "гарних відносин". З іншого боку, менеджерові необхідно знайти важелі впливу на компанію-боржника у випадку, якщо вона порушує договірні строки.

Таким чином, логічно слідує, що найбільш ефективне управління дебіторською заборгованістю можливе за наявності незалежного контролю, наприклад, з боку факторингової компанії. В рамках факторингового обслуговування банк-фактор перевіряє платіжну дисципліну й ділову репутацію покупців, контролює своєчасність оплати поставачань дебіторами, керує ризиками по поставках з відстрочкою платежу, допомагає постачальникові грамотно будувати тарифну політику.

Основне завдання факторингу - забезпечити таку систему взаємин з покупцями, при якій постачальник міг би надавати конкурентні відстрочки платежу своїм клієнтам, не маючи при цьому дефіциту в обігових коштах. Це завдання вирішується завдяки достроковому фінансуванню поставок з відстрочкою платежу банком-фактором в зручному для постачальника режимі.

Схему факторингу можна описати наступним чином (рис.1):

1. Поставка товару на умовах відстрочки платежу.
2. Поступка права вимоги боргу по поставці банку (або фактору).
3. Фінансування (до 90% суми поставленого товару) відразу після поставки.
4. Оплата за поставлений товар.
5. Виплата залишку коштів по поставці за мінусом комісії фактору.

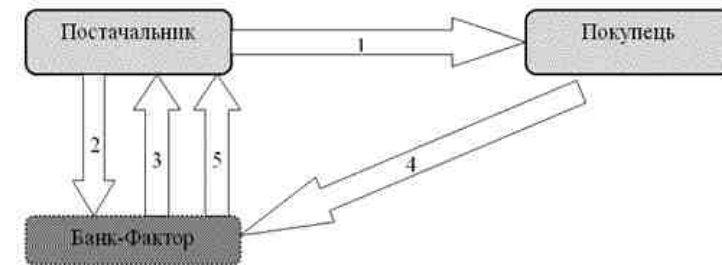

Рисунок 1. Схема факторингу

Фінансування, як правило, здійснюється в день надання накладної на відвантажену партію товару. Розмір дострокового платежу може становити до 90% від суми поставки. Залишок коштів (від 10%) за винятком комісії банку-фактору повертається відразу після оплати поставки покупцем.

Таким чином, постачальник може планувати свої фінансові потоки не залежно від платіжної дисципліни покупців, при цьому будучи впевненим в безумовному надходженні коштів з банку проти акцептованих товарно-транспортних документів по поставках з відстрочками платежу.

Факторинг іноді плутають з банківським кредитом, не дивлячись на те, що призначення у них різне: дострокові факторингові платежі компанії, як правило, використовують для фінансування поточної діяльності, а кредитні ресурси - у якості інвестиційних або інноваційних коштів. Крім того, факторинг має свої переваги перед кредитом (табл.1).

Таблиця 1. Порівняння банківського факторингу та кредиту

Факторинг	Кредит
Факторингове фінансування погашається з грошей, що надходять від дебіторів клієнта	Кредит повертається банку позичальником
Факторингове фінансування виплачується на строк фактичної відстрочки платежу (до 90 календарних днів)	Кредит видається на фіксований строк, як правило, до 1 року
Факторингове фінансування виплачується в день поставки товару	Кредит виплачується в обумовлений кредитним договором день
При факторингу перехід компанії на розрахунково-касове обслуговування в банк не потрібно	Кредит передбачає перехід позичальника на розрахунково-касове обслуговування в банк
Для факторингового фінансування ніякого забезпечення не потрібно	Кредит, як правило, видається під заставу й передбачає обороти по розрахунковому рахунку, адекватні сумі позики
Розмір фактичного фінансування не обмежений (може безмежно збільшуватися в міру росту обсягу продажів клієнта)	Кредит видається на заздалегідь обумовлену суму
Факторингове фінансування погашається в день фактичної оплати дебітором поставленого товару	Кредит погашається в заздалегідь обумовлений день
Факторингове фінансування виплачується автоматично при наданні накладної й рахунку-фактури	Для одержання кредиту необхідно оформляти величезну кількість документів
Факторингове фінансування триває безстроково	Погашення кредиту не гарантує одержання нового
Факторингове фінансування супроводжується сервісом, що містить у собі: управління дебіторською заборгованістю, покриття ризиків, пов'язаних з поставками на умовах відстрочки платежу, консалтинг тощо	При кредитуванні, крім надання коштів клієнтові й РКО банк не надає позичальникові будь-яких додаткових послуг

В рамках факторингу, поряд з фінансуванням, банк-фактор здійснює управління дебіторською заборгованістю постачальника, звільняючи його від маси аналітичної й практичної роботи. Таким чином, одержуючи від банку вичерпну інформацію, достатню для прийняття кваліфікованих управлінських рішень, співробітники компанії-постачальника можуть сконцентрувати свої зусилля на розвитку виробництва, збуту, вивченні ринків, вирішенні господарських, організаційних й інших питань.

Важливо відзначити той факт, що при факторингу банк покриває основні ризики постачальника, що виникають при відвантаженнях з відстрочкою платежу, - ризик несплати й несвоєчасної оплати поставки покупцем.

Використання факторингу дозволяє компаніям підвищити ліквідність дебіторської заборгованості, ліквідувати касові розриви, застрахувати ризики, пов'язані з наданням відстрочки платежу покупцям, розвинути відносини з існуючими покупцями й залучити нових, розширити свою частку на ринку тощо (табл.2).

Таблиця 2. Основні переваги використання факторингу

Для постачальника	Для покупця
<ol style="list-style-type: none"> Додаткове беззаставне фінансування. Прискорення оборотності дебіторської заборгованості. Зменшення втрат у випадку затримки платежів з боку покупця. Спрощення планування грошового обігу. Збільшення товарообігу. Посилення контролю за оплатою поточної заборгованості. Можливість пропозиції покупцям еластичних строків оплати. Своєчасна сплата податків і контрактів постачальників за рахунок наявності в необхідному обсязі оборотних коштів. 	<ol style="list-style-type: none"> Вигідніші умови оплати, які не вимагають відволікання значних коштів з обігу як у випадку передплати або оплати за фактом. Планування графіка погашення заборгованості. Збільшення купівельної спроможності.

Факторингові операції успішно застосовуються в усіх розвинених країнах світу як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. В цьому велика заслуга факторингових компаній, які мають великий досвід і можливості в розробці збутової стратегії, в транспортному, рекламному, інформаційному й іншому обслуговуванні.

В Україні знайти установу, що надає послугу факторингу, досить складно: навіть серед найбільших кредиторів юридичних осіб банки-фактори можна перерахувати на пальцях (табл.3).

Таблиця 3. Огляд основних банків України, що надають факторингові послуги¹

Банк	Мін. обсяг факторингу тис. грн.	Макс. обсяг факторингу, % суми поставки	Строк, місяців	Ставка в гривні, річних	Комісія за управління дебіторським боргом, % суми боргу / Комісія за обслуговування, % суми боргу	Мін. к-сть дебіторів
Укресімбанк	0	95%	3	20%-25%	0/0	5
Райффайзен Банк Аваль	50 (на кожного контрагента)	90% для корп., 80% для малого та середнього бізнесу	3	15% + однораз. ком. 1% суми факторингу (або, на вибір – 15,5%)	0,5 %-1% / Від 0,1% (2 тиж.) до 0,63% (3 міс.)	3
ОТП Банк	800	90% і до 25% виторгу постачальника за остан. календ. рік	4	1-2 тиж. – 12,25%,	0,5%-1% / Від 0,1% (2 тиж.) до 3,2% (4 міс.)	1
				2 тиж.-1 міс. – 14,5%,		
				1-2 міс. – 15,5%,		
				2-3 міс. – 16%,		
3-4 міс. – 17%						
Укрсоцбанк	0	75%	3	19%-21%	0,5%-1,5% / 0	1
Сведбанк	0	85%	3	від 21% реальних річних (номінально 1% річних)	входять у зазначену реал. ставку	3

¹ - За дослідженнями компанії "Простобанк Консалтинг" на початок 2011 року (тарифи дійсні для підприємств із річним оборотом до 70 млн. грн)

Оцінка ефективності використання факторингу в діяльності компаній показує всі переваги цього фінансового інструмента. Досить проаналізувати ріст обсягу продажів товарів за умови практично необмеженого фінансування й організаційного забезпечення. Безумовно, комісія банку за факторинг скорочує розмір виторгу з кожної конкретної поставки, але ріст кількості відвантажень значно збільшує підсумковий розмір виручки, тобто, позитивно впливає на абсолютні й відносні показники діяльності компанії.

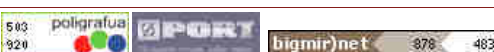
Висновки. На сьогоднішній день факторинг досить успішно використовується в роботі постачальників продуктів харчування, канцелярських товарів, парфюмерно-косметичної, алкогольної продукції, товарів народного споживання та медикаментів, побутової хімії тощо. Всі ці галузі поєднує висока ліквідність товарів, які продаються, оскільки попит на них постійний і високий. Однак це не означає, що факторинг не може бути застосований у будь-яких інших галузях, де практикується відстрочка платежу, безготівковий розрахунок й існують постійні торговельні зв'язки, адже переваги застосування його очевидні для обох сторін: як продавця, так і покупця.

Використання в Україні факторингових послуг дасть можливість вітчизняним експортерам отримувати достовірну інформацію про фінансово-господарський стан зарубіжних партнерів перед укладанням експортних контрактів і гарантовано отримувати плату за експортовану продукцію.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України від 09.09.2010 № 2510-VI "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо факторингу": [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Боровская М.А. Банковские услуги предприятиям: [Учеб. пособ.] [Текст] / Боровская М.А. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 1999. – 169с.
3. Голикова Е.И. Факторинг. Актуальные вопросы права, учета и налогообложения: [Текст] / Голикова Е.И. – Вершина, 2008. – 240с.
4. Хромов М. Дебиторка. Возврат, управление, факторинг: [Текст] / Хромов Михаил. – Питер, 2008. – 208с.

Стаття надійшла до редакції 10.06.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"